

КОММУНИСТЕРНИҢ САНАЛДАРЫН — АМЫДЫРАЛГА

Политиктиг чугула кампания хоорайны парторганизацияларына отчёт-сонгулалдыг хуралдар оларны эрттирерин талашыла-СЭКП ТК-ның доктаалында дүштүр органи-зас-политиктиг бедик деңгелег эрттиркен. Ажыл-агый база хой-ниити амыралыныч бүгү талааны удурутуула партия организациаларыныч ажи-лы чаа арга-туржуга-биле байыттынып, оларныч хура-леди улам озуп бижыккан, коммунистерниң ажил-херекке илпейкинич болгаш харым-салгазыныч бедзиниң ук хура-лар көргүскөн.

Коммунистер партияныч бол-гаш Совет чазактыг иштики, даштыкы политиказын, ТК-ның Политбюроуун болгаш пар-тия Топ комитетинин Чыгыш секретары эш Л. И. Брежневтиң бо талазы-биле чору-дуп турар чайгылыш чок, шү-дүргү ажил-чорудулгазын бүгү коммунистер база ажилчы чоннар бүгүн долузу-биле дет-кип, чүдүдүгүлүп турарын отчёт-сонгулалдыг хуралдарга сектала хандышкын-биле база каатан илгерилээн. Ой-ышкан беш чылдак шийтирилгү үшкү чылдаа үлгүлүгү, тузуга-доктаага колдз ажил-агыла, өске-даа алырларга күрүнө планиларын болгаш социалист-күзүлгелерин күсөөдиргеге удул бурунгар бажыныч кыл-ганын оларга демдегелээ.

Хуралдар болган отчёт илгелдер, коммунистерниң саналдары колдуула-ла ханы утка-шынарлыг, принципал-дыг, ажил-ишчи хевирлиг бол-

гаш шүгүмчүлөл болгаш бот-шүгүмчүлөл синниккен. Пар-тиза организациаларың отчёттуг уеде ажил-чорудулгазын хан-дык анализтеп, кол-кичээгенин бугурулгеге, чорудулгазынче, коммунист кижизилдигениң айтырларыңче утландырган.

Оң чыгыне № 2 АТБ-де партия организациаларың кирип болур. Бизде 25 коммунист, СЭКП кезикчиге 5 киялди-дүт бар. Оларны бугурулгегең харымсалгалыг уюштурулгеге таарыштырып тургусканынч түнелинде олар бүгү коллек-тивтиң ажилында дүштүг са-ларын чедирип келген. Ол коллективте 70 чолочы 1974 чылдак, 9 чолочы 1975 чыл-дак үлгүлүг ажилдап турар. Анык ажилчыларже улуз кичээгенин салган. Бизде ком-сомолчу аныктарың 4 брига-дазын тургускан болгаш олар эки ажилдап турар. Анык-тарны бугурулгегең хоонуна-ры шефке алыр ажил база багыт эвес дээрин коммунист-тер хуралга демдегелээ. Ол бугурулгеге план доктаама-ла ажур күсөөдүр келген мурак-кы коллективтерин бирээ.

Оң-биле кады отчёт-сонгу-лалдыг хуралыга ол АТБ-ниң коммунистер боттарыңдыч ажилын шүгүмчүлүлүг өзү-биле анализтеп, четтестерин чайладырарың тодаргый арга-ларын айтканын. Чижээ, мураккы чолочыларынч би-рээ: Николай Илчип Осипен-ко: «Бисте колониалар на-чалыктери ажилчылар-биле, ычылдык анык чолочылар-биле кижизилдиге ажилын чет-

тес чорудуп, оларга прак-тиктиг дузаны чедирбейн ту-рар. Чамдык коммунистер хой-ниити ажилында илде-кейлиг киришпес, партия ху-ралдарына санал-онал бербес, харым-даа оон туржук куш-ажылдык сагылга-чорумун уруп турарың конугу четтес. Бо талазы-биле ажилды парт-бюроунуң чаа сонгуктан соста-вы бирги чергенин айтырып кылдыр көрүп, чогуур хемчег-лерин алыр эргежок чугула» деп чугалаан.

Харымла бедиринде партия эге организациаларың (секрет-тары эш Р. С. Макаренко) дайынчы арга-шынзыңдык бед-зиниң, организациа болгаш политиктиг ажилыңдык дең-гелиң бедзиниң коммунистер хуралга айткан. Бо коллек-тивке анык-бүрү темаларга лекция, беселаларың доктаа-мал чорудуп келген. Бизде ажилдап турар 480 кижинин 266-зы, азы коллективтиң 55 хуузу экономиктиг билгениң ортумак болгаш эге хевирле-риниң өөрелдигенинде хараа туттуган. Бизде агитколлек-тив хураады эң экилеринч са-ныкча хамаржыр. Социалист-тик чарышты калбартып кол кичээгеге алганың түнелинде бизде 443 кижиче хараа туттуган. Оларныч иштинде 185 кижиче комму-нист күш-ажылдык шалпы-мыз, Масс-политиктиг ажил-дык база күш-ажылдык шын ор-ганизастарыңга хамаржышкан айтырларың партбюро кол кичээгеге ап, контрол-ла-рыңды түнелинде бо коллек-

тив бугурулгеге планың багай эвес күсөөдүр турар. Ажилды мынчаар органи-застап турар болгаш отчёттуг хуралдар бедик деңгелег эрт-кен парторганизациаларың оон-даа хойну адап болур.

Моон-биле четтестер партия организациаларың ажилында четтестерни база коммунистер шийгиңи шүгүм-чүлүү. № 1 АТБ-ге, пасса-жирлер АТБ-зиге, Улуг-Хем-маш үлгүлүг ажил-агыл че-ринге, чуртталга коммунал ажил-агыл министрствозунуң АТБ-зиге, тузуг кезектери комбинатка болгаш өске-даа коллективтерге ажилчы кал-дарың чедиптес, чамдык ма-териалдарың, дерис-херексе-лерин, артык кезектеринч че-диптес дээп ышкан чыла-пачаннар турза-даа, ажилчы-ларың күш-ажылдык, социалист-тик чарышты чол организа-стап болза, ол коллективтер күрүнө планиларын, ажилчы-ларыңдык база бригадаларын, участоктарың чедиптескиң күсөөдүр ийик деп чүвени коммунистер демдегелээ.

Инженер-техниктиг ажил-чалдарың, бугурулгегениң то-даргый участоктарың удурулуп, харымла турар кижилеринч харымсалгалың бедириниң онза чугулазын олар айткан. Чижээ, «Кызыл электр ту-дуг» тузуг эргелениң комп-лекстиг бригадаларың брига-диз эш Н. С. Чепа мынча дээп: «Бо чылдак феврал-эзиге бистиг бригадалың

СЭКП обкомунуң X пленумунуң шийтирилери боттан ыышкында

Малчынарның хандырылганы

Материалдыг кечиктиң бугу-дүрүкүлери малчынарныч ажилдарыңа таарымчалыг байдаларын тургусканың са-гыш салышкын улгаткан. СЭКП обкомунуң X пленуму-нуң шийтирилериң бугуар Тывага хойну баш санын дыка өстүрер көрдүлүп ту-рар. Хойжуларынч, зерле ни-ти малчынарныч, амыдырал байдалын бугу талааны эки-жидер хемчеглер бирги чер-гең болу берген.

Талдыңныч «Россия» совхоз-туң дирекциязы болгаш ажил-чыны комитети малчынарныч амыдырал байдалын таарым-чалыг болдурар дээп чамдык ажилдарың кылган.

Бистиг совхозтуң инетери, хаванары болгаш чылгы ма-ды кытгалашкында турум-чүлү берген. 130 ажилчыла нийтизи-биле 130 ажил хураа туттуган. Шулту 76 каларын өг-бүлө ажилдап ту-рар.

Ыраккы колониаларда малчы-нар ортузунда организастыг болгаш масса-политиктиг ажил экижээ. Агитаторлар болгаш политинформаторлар неделя сайында үнүшкүңүң агитат-ция ажилын чорудуп турар. Чугуле ноябрда бестин 30 ажил политинформацияны, 12 бесте-даны, 8 лекцияны малчынарга эрттирген. Чаа чылдың пар-далга бижидилгезинге мал-чынар илпейкил киришкен. Кинофильмнерин неделя са-нында үш уза көрүп болур арга бар. Ой ышкан почта че-

бирлгезин экижидер талазы-биле боттук хемчеглер алдын-га.

Фермаларда, бригадаларда зоотехниктеринч өөрелдиге элөөлү. Совхозтуң түскэй эртемнигери зоотехниктер Данил Камаа, Ооржак Ким-оол болгаш мал эмчиси А. Силин олар кичээлдерин бедик дең-гелег эрттирерине кичээгенин салган. Анык тодаргый эки-жидер өөрелдигениң ачы-ла, дегелег байдалыңды дуга-йында дичалыгыңың база эрттиргилээр.

Малдырларыңда болгаш Чагытайда семитригге брига-даларыңда ий-иң өрэл чуртталга бажыңарын туткан болгаш өгүт малчынарныч бажыңарже кириген. Электр-шугуларынч чаргакан база бригада девискээринч электр-шугуларынч. Малчынарныч бажыңарың электршугуларынч анык коммунист, электр-шугуларынч Г. Польшкоу үлгүлүг чоруун көргүскөн. Ол авто-маш чуртталга бажыңарыңды септелген шынарлыг болган. Элээн хой малчынарга хо-мүр-дашты, олар жышты чө-чүр-биле сөөртүп чедирген. Чамдык малчынар газты ажилдап эгелээрин.

Малчынарныч ортузунда калбарган социалист чарыш-ты ий сайында түнөп, мурак-кы чылдарга материалдыг мактал шаңдаларын көргүзүп турар-ды. Мал ажилчыныч продукту-ларын бугурулгеге болгаш бед-тээрин көвүдедири дээп

бугу-эвилелдин социалист чарыжыңды түнелинде бистиг совхозта мал ажилыңың 5 мураккыларынч өрелдер болгаш медалдар-биле шаң-каан. РСФСР-ниң Совхозтар министрствозу болгаш колдз ажил-агыл ажилчыларынч Топ профилел чолуелде бизде ажаакчы В. Г. Ива-нованың, сазың Н. Н. Ошало-ваның 1973 чылда Бүгү-эвиле-дин социалист чарыжыңды мураккыларынч деп Хундүл-бизин-биле шаңкаан.

Эрткен чылдың бо үезинге болварга, мал ажилында мураккы херээженеринч са-ны өскөн. Коммунист Минча-маз Бай-Саар, Саара Бугал-дай, Мария Бончарева, Мон-гүш Өлчөмдээ дээп өскелер-даа оларга хамаржыр.

Бистиг совхозтуң малчы-нарныч нийти культуразы көсүү-биле, бестин турар. Оран-бажыңыла эг-херексе, боттарыңды нийти дөңгө-амгы үениң негелдизинге бү-рүн дүшкөн. Ийек каларчы-лары Александр Сыланың, Ооржак - Бопун-оолдун, Мон-гүш Сары-оолдун болгаш өскелеринч-даа бажыңарыңга кире бээрге культурут. Олар радиоприёмниктерден республикада - болгаш бистин чуртувуста, болушкунарың хайтарган, чечен чогаал ном-нарын номчуп оролар.

Малчынарныч медицина хандырылганың база чугула айтырг. Совхозтуң эмгелег пунктунуң эмчилери неделя-

да 2 удаа ырак-узак малчы-нарга эми дузалымчызын че-дирип турар. Эмнелениң дү-гүн дуза чедирер машиназы капитал септелген эрткен болгаш малчынарже үнүш-күнерин эгелээ. Санитар-гигиена дугайында анык ажил бесталарың эжеп чорудуп турар.

Совхозтуң Культура ба-жыңыңды директору Монгүш Кошкен-оол агиткультбрига-дын составын четтээди бол-гаш солдун программалыг кон-церти белеткеп эгелээ. Ула-вас малчынарга көргүзүп эг-дээр.

Малчынарныч ажилың чуртталга таарымчалыг байдалды тургусканың элээн кичээгенин салып, боттук ажилдарың кылган-даа болу-вусса, ам-даа чедир шийти-рилгениң турар айтырлар хой. Малчынарныч чугула хе-регелдиги бараныңың биле Балгазын сельпозу дыка чет-тес хандырып келген. Авто-лапка чүгөш шалың алган хү-нерде малчынарга кээр, а ырак кытгаларже барбайн баар таварылгалар бар. Сель-по даргазы эш Терехов ма-лчынар дугайында кошкык ки-чээгеге салып турарын СЭКП-ниң Танды райкомунун бюро-зунга кал удаа чугалашкан. Оон боттук түнелди ол ам-даа үндүрбөн.

Партбюро болгаш совхозтуң дирекциязы бир автолавынч бистиг совхозка бээрин ди-лээн бис. Ол айтырг ам-даа

МЕРГЕЖИЛ, ДУРЖУЛГА ДЭЭШ

СЭКП Тыва обкомунуң X пле-нуму республиканың үлүс ажил-агылыңа бир эң чугула айтырыгың — Тывага хой ажилын улам ийик хөгжүд-дигин дугайынч чугалашкан болгаш Пленумунуң хураап ал-ган доктаалын чедипкиниң ажил-агылыңа комсомол организациаларыңды, комсо-молчу бугурулгеге, солдарынч болгаш кыстарың эрес-шү-дүгү ажил-агыл негетинин тываа.

Бистиг, Улуг-Хем оайонун колдз ажил-агыл бугурулгезин ийик кол адыны — хой ажилы. Оң хөгжүдериң районунч эко-номиканың улам ийик көдү-рүлгеге шийтирилгү ужу-ду-залыг. Хой ажилын хөгжү-дериңе холбашкан ажилың-ныч чугалашкан СЭКП Тыва обкомунуң онгу база ВЛКСМ обкомунуң адыгың пленуму-намың шийтирилгениң удурул-га болдурган комсомол рай-ком. ВЛКСМ-ниң чө-чө-чө-дө комитеттери болгаш эге орга-низациалары хой ажилыңче аныктарың чорудула, оларны ажилыңды дүжүлгезинге өө-

Чоокта чаа районунч анык хойжуларынч чарыжыңды түнелиң үндүргөн. «Ак-Ду-руг» совхозтуң хойжузу Алек-сандра Достуктуң районунч дээр анык хойжузу деп са-наан.

Кылдынып тураа чамдык чүдүлдер-биле кады хой ажи-лын хөгжүдериңе комсомол-чуларынч киржилгениң органи-застарыңың херээди улуз четтестер бар. Чамдык ком-сомол организациаларың ком-сомолчу аныктарың хойжу бригадаларынч тургусар тала-зы-биле тодаргый хемчег а-байтп турар болгаш аныктарың хой ажилыңа доктаама-ла ажилдары-биле чорутулга ты-рлар. Комсомол организаци-аларың хойжуларынч суурларга доктаама чурт таарымы, ийи элгеч-биле ажилдарыңды шийдилер та-лазы-биле хемчеглер киржил-гези кошкан.

Элээн хой анык малчы-нарныч сес чык школалыг доктаалың болгаш ортумак э-тем чедип алганың дыка ке-чес. Бо чугулашкын-би-ли өөрелдиге органиларынч дузалажал тургаш хой чүдү-кылдыр апар. Оң-биле ка агиткультбригадалар аны малчынарныч колониалары ховар барып турарын база тыр херек.

ВЛКСМ райкомунуң бюри

«Хой ажилы — комсомол-чуларынч шалыпты херээ» деп хун айтырлыгың комсомол ху-ралдарынч чө-чө-чө-дө калбаа-би-ле эрттирилгезин болгаш ам-даа уламчылап турар. Ол хура-ларга СЭКП обкомунуң X пленумунуң шийтирилериң амыралың ботандырылганың талазы-биле айтырларың чугу-лаагың турар. Оң-биле кады амгы уеде ажилдап турар алды анык малчыны Тыва-ның колдз ажил-агыл технику-мунуң баазының ажилдары аңа хуусалыг курск чорудар деп турар бис. Хоочун болгаш мураккы малчынар-биле аныктарың ужуражылганың чө-чө-чө-дө организа-стап бис.

Анык түскэй эртемнигери-ниң ролюн улам күштөдирер болгаш оларынч мергежи-лиң бедир сорулга-биле оларынч семинар-хуралын эрттирери-ниң база ажил-агылларың оларынч көвүдедириң тургу-зарыңныч хемчеглерин алыр.

ВЛКСМ райком, комитет-тер болгаш чө-чө-чө-дө комсо-мол организациаларың СЭКП Тыва обкомунуң X пленуму-нуң доктаалын амыралың ботандырып талазы-биле партияның дайынчы дузалажымы болуп ролюн херек кырында күсөөдүр дээп шүдүгү ший-тирилгү ажил-херекти органи-застар.

Л. ШАБАЛИНА, ВЛКСМ Улуг-Хем райкомунуң бирги секретары.

Портун туурар — Врангель мугалдурунч эршиг чөткөн демир-орук шүгүмү-биле база бир дутарыңда эрткен. Кан демир-орук-биле кожадаштыр автотранспорт оруун база кыл-ган.

Чоок хунерде ол терен сулуг портун баштайгы кезээ ажилдап кирер болгаш чаа орук-биле чүк сөөртүр демир-орук поездаларың соксаал чок маңагып эгелээ.

(СЭТА).

ӨӨРҮШКҮ

СЭКП Топ Комитетинин чоокта чаа болган Пленумунуң болгаш СССР-ниң Дээди Советинин сески чыгынын VII сессиязының материалдарын ботунуң өөнү ээс Оюн Кара-

кыс-биле кады өөрөшүп турар. Малчыныч колданыла 500 ажилчорүр хой эки кытпал турар. Колдана сизен, мал чө-мин тарал, минералдыг чөмчө-лүк дүжүртүгөн. Малчыныч ба-

жыныч колхозтуң тузугу ийик септел, чылгы пөчө салып берген. Малчы т иштинде болгаш даштык болушкунарың ралин дичалып. «Шын», «Тувина правда» солундарынч хун-чү номчуп турар. Ол бо чө-«Шын», «Тувинская пра-

Малчы чаа 1974 чылга ут-күштүг хулаагениң база алган. Түрүр 100 койлаң 100 хура-ганы алырның база хой бүрү-зүндө 2.3 кг дүктү кыргы-рын хулаагениң.

О. ОЮН.

В. И. Ленинниң Ульяновскиде бажы-музейи 50 харлаан. Чартык чус чыл дур-гулаа ону бистиг чуртувустун чеди миллион ажал ажил-ишчилери, даштыкы чурттардан келген аалчылар барып көргөн.

Ульяновтарынч өг-бүлөз 1878 чылдан 1887 чылга чедир биги Москва кул-м-чугуна чурттап турган. Анык 1923 чыл-дын декабрыда В. И. Ленин аттыг төөгү-

релогия музейи ажиттыңган. Оон соо-ла ону тураскаал музейи кылдып тургус-кан. Он бажың-музей Ленинниң илел-арың пропагандаларыңның улуз төвү бооп турар.

ЧУРУТА В. И. Ленинни Ульяновски-де бажың-музейи. Оон дашкаартан кестүр хевир.

Ю. БЕЛОЗЕРОВТУҢ ФОТОЗ. (СЭТА-нын фотохрониказы).

ЭРИК КЫРЫНЧЕ ОРУК АЖЫТТЫНГАН

Партизанская деп хемни ке-жир салган чартык километр узун, чаа көвүрүг-биле баш-тайгы тепловоз кешкен. Ол тепловоз СРЗ-де эң-не удул болур Восточная дээр далай

Советтер болгаш амыдырал

Контрольду күштөлдирер

Ажилчы чоннар депутатта-рыңдык Тес-Хем район Совет-теринч отчёттуг сессиязы чо-окта чаа болуп эрткен. Анык илгелеткери райкүсөөм дар-газы Н. Чылдыгыр болгаш са-нал берген депутаттар бо чы-лын ажил-агыл болгаш кул-тура амыралында чамдык эки чүдүлгелерин демдегелээ.

Районда мал бажы өстү-рерин чыл планиларын күсөө-дүр турар. Эрткен чыл-биле денсээрге, чүгүн аайы-биле 12-25 хуу өлүлде бар. «Тес-Хем» совхоз хурунч мурунчга плани-гын даалгаларын күсөөдүр ар-галып. Ол совхоз өске ажил-агылларың күсөөдүр шыа-алып барганы дүк садар пла-нын күсөөдүр. Хойжу брига-далар: «Чодура» колхозтуң № 1 (бригадир И. Данзурун), «Ак-Эрхит» № 2 (бригадир С. Балчак), «Тес-Хем» сов-хозтуң № 1 (бригадир Э. Дондай), «О. Шынаа» совхоз-туң (бригадир Д. Самба) тө-рүч чус койга онааштыр 84 хурагынч карапал ап, хой бугурулгезин 2-ден 3 кило-грамм чедир дүктү кырган. «Чодура» колхозтуң Харал-Тей фермазы адын сыкпайн турар.

Бүгү-Эвилелдин социалист чарыжыңныч тилгелдерининч оурунуңа кирип, районунч 13 малчыныч чазактың орден, ме-далдары-биле шаңнаткан. Оларынч аразында «Чодура» колхозтуң хоочун хойжузу Максим Сувайдын — Ленин орден-биле, «Тес-Хем» совхоз-

тук хойжулары Александр Монгалбин, Чоолу Хундай-оол, «Ак-Эрхит» колхозта Союн Ал-дай-Херел, «О. Шынаа» сов-хозта Санчат Намчат — Куш-ажылдын Кызыл түк өлөң-биле шаңатканнар. Өске-даа мураккылар эвээш эвес.

Районунч тузуг, үлгүлүг болгаш өске-даа бугурулгеге чедиреринч хой кезин шүгүм-чү ажилдап. Ылангы Шугу-мактын тузуг амыкы белет-кээр пунктун (начальниги В. Сугуру), мях ажил-агылы (директору А. Богомолов) ба-рааның продукцияны бугу-дериңин болгаш саарынын планиларын хуусаа бетинде амык күсөөдүр.

Ыччалда-даа район Совети-ниң күсөөмунуң, оон килдес-теринин, депутаттарың орга-низациа ажилында четтестер-ниң барын отчёттуг сессияга бугу талааны анализтеп, оон чогуур түнелди үндүргөн. «Тес-Хем» совхозтан өске ажил-агылдар хурунчга дүк садар планиларын үскөн. Эң дүжаар талазы-биле берге-дешкиңге таваржып турар. Оң чылдагыныч Семитригге-же малды чөмчөдериңе, сугу-гарыңче кичээгениң кош-каандан чик дөңгөлүг ма-ды дүжаап турарыңда. Ол ыш-каш малдын өлүп ховары, чидери эвээжесейн ховары, чик боозалыга планиларын күс-сөөдүрүң. Кышка кошкык бе-леткенип, мал чөмчө кеткээр планин 73 хуу күсөөдүр.

А. ДЕМБРЕЛЬ, «Шының» корр.

Ш ы н

